

Lærervejledning

Flugten fra Østpreussen

Ved nytår 1945 var de fleste klar over, at 2. Verdenskrig snart ville slutte – og at Hitlers nazistiske Tyskland ville tabe. Alligevel hævdede Hitler, at Tyskland ville sejre.

I slutningen af oktober 1944 fordrev de tyske soldater, de russiske tropper, der var trængt ind i Østpreussen. I mere end to måneder var der nogenlunde ro.

Men den 12. januar 1945 indledte den sovjetiske Røde Hær sin vinteroffensiv på Østfronten. Øst- og Vestpreussen, Pommern og Danzig-området skulle afskæres fra det øvrige Tyskland. Herefter skulle Berlin erobres.

De tyske myndigheder kendte til de sovjetiske planer. I november og december 1944 kunne de tyske myndigheder have evakueret befolkningen fra de truede områder. Men det skete ikke, og det er der flere grunde til. For det første ville en evakuering beslaglægge togene og fylde vejene, og så ville det være svært for den tyske hær at få soldater og forsyninger frem til fronten. For det andet ville en evakuering ødelægge den sidste kampmoral. Det ville nemlig give det indtryk, at myndighederne ikke selv troede på, at områderne kunne holdes.

Allerede i slutningen af januar begyndte den tyske flåde at transportere flygtninge fra den østlige del af riget vestpå. Men antallet af flygtningetransporter var begrænset. Der var behov for flåden til at transportere soldater og materiel til fronten.

Da flygtningestrømmen mod Østersøen tog til, måtte der sættes flere skibe i. Fra slutningen af januar til midten af maj 1945 deltog næsten 1.000 skibe og både i evakueringen. Af dem blev næsten 300 sænket af ubåde, miner eller luftangreb. Henved 35.000 mistede livet. Den 30. januar blev *Wilhelm Gustloff* sænket. Det var bygget til ca. 1.500 passagerer, men der var mere end 10.000 ombord. Omkring 9.000 mistede livet, og ca. 1.200 blev reddet.

Trigger – I gang med temaet

Filmklippet giver et indtryk af flygtningens forhold

The Evacuation of East Prussia – German Refugees in World War II (1944 – 1945)

(eng. 8:37 min.)

<https://www.youtube.com/watch?v=6JZZ-BV5Kol>

Filmen gennemgår, hvorfor evakueringen af tyskere fra Østpreussen ender i en kaotisk flugt.

Spørgsmål til kilderne

Kilde 1: Dræb!

- Undersøg i en historiebog eller på nettet, hvordan situationen var på Østfronten i sommeren 1942.

- Hvorfor mon ophavsmanden (Ilja Ehrenburg) skrev sådan om tyskerne?
- Hvilken virkning tror du, at artikler som Ehrenburgs havde på den russiske befolkning og soldaterne i sovjetiske hær?

Kilde 2: Nemmersdorf

- Hvad mon der kunne få soldater til at begå den slags grusomheder over for civile?
- Kender du til andre eksempler på, at soldater har begået krigsforbrydelser?
- Se kilde b. Hvordan fremstiller nyhedsfilmen begivenheden?
- Hvorfor tror du, at den tyske film fremstiller begivenheden på denne måde?
- Læs kilde c. Hvad viser Bernard Fischs undersøgelse?
- Hvad kunne være tyskernes motiver til at opdigte, hvad der sket i Nemmersdorf?
- Der findes en række fotos af massakren i Nemmersdorf. Kan de ikke bruges som bevis for hvad der skete? Begrund. (Evt. billedsøgning med "nemmersdorf" + "massacre" + "pictures")

Kilde 3: Russerne er her!

- Ophavsmanden (Manfred Gratz) fortæller sin historie mange år efter. Hvad mon han tænkte og havde det, da han som 7-årig var i situationen?
- Hvad kan være forklaringen på, at de sovjetiske fly skød efter de civile?
- Du kan læse videre om, hvad der skete med Manfred Gratz.
<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/manfred-gratz-flucht-aus-ostpreussen.html> (du kan evt. i browseren få en maskinoversættelse til dansk).

Kilde 4: Førerens befaling

- Hvilket transportsystem skal aflastes, hvorfor og hvordan?
- Hvorfor mon transport af forsyninger og tropper prioriteres højere end at få de tyske flygtninge bragt i sikkerhed?

Kilde 5: Fra Königsberg til Sassnitz

- Hvordan foregår flugten?
- Hvorfor er de som civile bange for russerne?
- Du kan læse videre om, hvad der skete med Helmut Liedtke.
<https://www.dhm.de/lemo/zeitzeugen/helmut-liedtke-flucht-aus-koenigsberg-1945.html>. Følg flugtruten på et kort.

Kilde 6: Flugten

- Under hvilke betingelser foregik flugten?
- Hvordan oplevede øjenvidnerne flugten?
- Hvordan forklarer den tidligere sovjetiske soldat, hvad der skete?

Kilde 7: Skibet var fyldt

- Find Gotenhafen (Gdynia) på et kort. Hvorfor kunne Ruth, Hilde og de andre flygtninge kun komme væk med skib?

- Hvad mon de to søskende tænkte på og var bange for, da de stod ved havnen?
- Du kan læse mere om Ruth og Hildes flugt på https://www.deutschlandfunk.de/teil-5-die-einschiffung.925.de.html?dram:article_id=128885

Kilde 8: Sænkningen af Karlsruhe

- Hvorfor mon sovjetiske fly og ubåde forsøgte at sænke skibe med flygtninge ombord?
- Otto Fritsch beskriver sænkningen ret sagligt. Drøft med din sidekammerat, hvordan det var at være ombord på Karlsruhe, da det blev angrebet.
- Mere end 800 skibe var med til at evakuere sårede soldater og flygtninge fra den østlige del af Tyskland. Af dem blev næsten 300 sænket, og mere end 33.000 omkom. Verdens største skibskatastrofe skete i slutningen af januar 1945, da *Wilhelm Gustloff* blev sænket. Det skønnes at ca. 9.000 mennesker omkom. Du kan finde oplysninger om sænkning af Wilhelm Gustloff på nettet.